

Rozhovor s Romanem Vrbou

Letem světem eGovernmentem

– tak nazval Roman Vrba, ředitel odboru eGovernmentu Ministerstva vnitra, svoji prezentaci na zářijové konferenci e-government 20:10 v Mikulově. Konference má tradičně podtitul Žijem si jak na zámku, ať to trvá věčně. Ovšem z toho, co Roman Vrba a jeho kolegové ze sekce náměstka ministra vnitra pro informační a komunikační technologie Jaroslava Strouhala za poslední měsíce stihli, se nezdá, že by si i oni žili jako na zámku. Spíš to vypadá, že běhali – jak se lidově říká – jako veverky v kolotoči.

Zuzana Pacinová

Jaké byly poslední týdny a měsíce Romana Vrby?

Velmi pracovní, měl jsem i „zakázáno“ vzít si dovolenou (smích). Zákon o službách vytvářejících důvěru (pro elektronické transakce) úspěšně prošel Poslaneckou sněmovnou ještě před prázdninami a my jsme v té souvislosti ve Sněmovně narychlo zorganizovali seminář k dopadům evropského nařízení eIDAS a navrhovaného zákona o službách. Závěry tohoto semináře jednoznačně ukázaly, že bude nutné v co nejkratší době nově vytvořit práv-

ní úpravu oblasti elektronické identifikace osob. A to byl úkol, který zabral zbytek léta.

Co se v poslední době v eGovernmentu povedlo?

Velmi důležité bylo schválení už zmíněného zákona o službách vytvářejících důvěru (24. 8. byl schválen Senátem a 7. 9. jej podepsal prezident republiky). Zákon implementuje část evropského nařízení eIDAS, která upravuje služby vytvářející důvěru. Problémem bylo, že tomuto zákonu všichni začali říkat „eIDASový“ zákon a domnívali se, že řeší adaptaci celého nařízení eIDAS. Tak to

ovšem není – zákon řeší „jen“ elektronické podpisy, pečete a časová razítka. Adaptaci na další část nařízení eIDAS řeší připravovaný návrh zákona o elektronické identifikaci. Ten bude velmi zásadní pro další rozvoj eGovernmentu, protože umožní vzdálené prokazování totožnosti osob, a tudíž efektivní využívání služeb eGovernmentu.

Občan, který se na dálku prokáže elektronickým občanským průkazem (s elektronickou identitou), bude komunikovat s úřadem z domova nebo z jiného vzdáleného místa stejně, jako by na úřadě byl fyzicky přítomen?

Ano, legislativa to obecně umožní. Pak jen stačí, aby to umožnil i poskytovatel konkrétní služby. Systém elektronické identifikace je v návrhu zákona konstruován jako „federace“ poskytovatelů identit a poskytovatelů (on-line) služeb.

Na jaře letošního roku byla schválena novela zákona o základních registrech. Co nového přináší?

Kromě toho, že se jedná o první „technickou“ novelu zákona o základních registrech od jejich vzniku, nejpodstatnější změnou je skutečnost, že do základních registrů „pouštíme“ kromě orgánů veřejné moci (OVM) ještě jiné (soukromoprávní) subjekty, například pojišťovny. Podmínkou umožnění jejich přístupu je výslovné zmocnění zákonem. Vlastní přístup do základních registrů se bude realizovat pouze přes konkrétní agendový informační systém (AIS), který musí stanovit ústřední správní úřad. Tento AIS bude pak dostávat informace ze základních registrů.

Chystá se novela zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, k jakým změnám má dojít?

Strategie a koncepce rozvoje ICT, která byla schválena, směřuje k tomu, aby bylo budování informačních systémů ve veřejné správě dlouhodobě lépe řízeno. Jedním z úkolů strategie bylo vybudování odboru hlavního archi-

tekta eGovernmentu, který již funguje a je koordinátorem budování systémů ICT ve veřejné správě. Usnesení vlády č. 889, které tuto problematiku řeší, bylo východiskem pro návrh novely zákona č. 365/2000 Sb. Jde také o to, aby systémy, které již byly vybudovány ve veřejné správě na straně back office, byly skutečně všemi efektivně využívány. Aby se zkrátka eliminovaly situace, kdy si každý bude nově budovat „své“ systémy, aniž využívá ty, které již existují a stačí z nich pouze čerpat potřebná data. I proto hlavní architekt eGovernmentu posuzuje všechny projekty nad 6 milionů korun a také všechny projekty, které mají být financovány z evropských fondů.

Co bude pro občany znamenat novela zákona o občanských průkazech?

V současnosti existuje elektronický občanský průkaz (eOP) s čipem, jehož získání je podmíněno zaplacením správního poplatku 500 korun. Tento typ průkazu si pořídilo velmi málo lidí (asi 30 tisíc občanů), bohužel neexistoval dostatek služeb, které by držitel elektronické občanky mohl využívat, což do jisté míry odrazovalo od jejího pořízení. Novela zákona s předpokládanou účinností od 1. 1. 2018 obsahuje návrh na zrušení poplatku a získání OP s čipem zdarma. Občan bude mít možnost si zvolit, zda si elektronickou identitu na čipu aktivuje či nikoli. Návrh zákona umožní, že pokud se občan později rozhodne, může si čip (s identitou) kdykoli aktivovat. Aby však byl takový elektronický občanský průkaz využitelný, je třeba již zmíněné právní úpravy o elektronické identifikaci. Nechceme, aby nastala stejná situace, jako když jsme měli eOP bez služeb, proto chceme paralelně připravit již existující a nové služby, které bychom vyzkoušeli v testovacím rozhraní a které by k předpokládanému spuštění vydávání eOP k 1. lednu 2018 již běžely.

Co budou dělat občané, kteří mají nový občanský průkaz s platností na deset let?

Po začátku automatického vydávání nových elektronických občank s čipem umožníme bezplatnou výměnu dosavadních OP s čipem za nové.

Jedním z nejdůležitějších zákonů, které chystáte, by měl být již zmíněný návrh zákona o elektronické identifikaci, který mimo jiné bude implementovat další část nařízení eIDAS.

Zákon popisuje celé prostředí a říká, že jedna osoba bude moci využít více prostředků pro elektronickou identifikaci a právně umožní prokázání totožnosti vzdáleně. Stanoví, co je třeba udělat proto, budu-li se chtít stát Identity Providerem (poskytovatelem služeb identity). Definuje, co musí splňovat Service Provider (poskytovatel služby).

Jak probíhala příprava tohoto zákona?

Na přípravu návrhu zákona jsme měli velmi málo času. Byl jsem pověřen vedením týmu, který se skládal z IT architektů a právníků – legislativců. Jsou to dvě naprosto rozdílné komunity, které mají velice odlišný jazyk. Architekti definovali zadání, ze kterého měli legislativci vytvářet paragrafové znění zákona. Právníci „odchytávali“ různé nedokonalosti, hrálo se se slovíčky. Nakonec jsme angažovali další

kolegy z odboru eGovernmentu, kteří se dlouhodobě věnují procesnímu modelování. Zákon se podařilo procesně popsat a to byl zlomový okamžik, kdy jsme našli společný jazyk a z popisu jednotlivých procesů vzniklo paragrafové znění. Byl to zřejmě první zákon, který byl psán na základě procesního modelu. Podobný postup jsme využili i při přípravě registru smluv.

Dalo by se říci, že v IT sekci jste úplní rekordmani, protože registr smluv vznikl během pouhých několika měsíců. Zákon byl schválen v prosinci 2015 a od 1. července letošního roku registr smluv již fungoval.

Na samém začátku jsme systém registru smluv, jak už jsem říkal, procesně namodelovali. To znamená, že vítězný uchazeč přesně věděl, co má systém splňovat, aby v průběhu plnění nevznikala nedorozumění. Ani přes časovou tíseň se naštěstí nenastalo to, že bychom bez přípravy 1. července řekli: Tady je systém. Už 1. května jsme zahájili neveřejné testování, nejprve s kole-

FOTO: RADOŠLAV BERNÁTEK

gy z Kraje Vysočina, respektive s jejich systémem, který zveřejňuje smlouvy. Od 1. června jsme spustili veřejné testování, během kterého bylo cvičně zveřejněno asi 30 tisíc smluv. Dobré bylo, že si systém mohly vyzkoušet i dodavatelské firmy.

Jak drahý byl vývoj systému registru smluv?

Vlastní aplikace stála 1,4 milionu korun, k tomu nenabíhají další náklady na licence, protože celý systém je naprogramován v open source. Registr smluv není postaven osamoceně na zelené louce, ale využívá stávající informační systémy, jako jsou datové schránky nebo systém JIP/KAAS pro identifikaci a autentizaci. Informační systém registru smluv smlouvy zveřejňuje a řeší jejich ukládání. Nejzásadnější do budoucna bude právě systém ukládání smluv. Zákon neříká, jak dlouho má být smlouva uložena, ale můžeme předpokládat, že během měsíců a let budou archivovány miliony smluv. Zatím jsme pro ukládání využili krajská datová centra v Kraji Vysočina a v Plzeňském kraji. Systém běží zrcadlově na obou místech (*Pokud by se cokoli stalo na jednom místě, aplikace automaticky běží na druhém místě*). Systém je dimenzován na zveřejnění 15 tisíc smluv denně. Pro zajištění, v srpnu jsme měli jeden den, kdy bylo zveřejněno zatím rekordních 2800 smluv, takže zatím ještě máme dostatečnou rezervu.

Kromě vlastního registru smluv jste zpracovali ještě potřebné související informace.

Ministerstvu vnitra bylo uloženo vybudovat systém registru smluv. Dobrovolně jsme se ujali i zpracování metodických doporučení, která zájemci najdou na webu Ministerstva vnitra (*dnes již 4. verzi*), v záložce eGovernment, registr smluv. Na jaře jsme zorganizovali řadu seminářů a s road show k registru smluv jsme objeli celou Českou republiku. Záznam z jednoho ze seminářů jsme zveřejnili na You Tube a překvapivě máme asi 6 tisíc zhlédnutí. Někteří lidé mi volali, že viděli seminář, přečetli si naši metodiku a pomohlo jim to. Dá se říci, že jsme udělali

skutečně masivní podporu. Speciální technický seminář jsme udělali i přímo pro firmy z řad dodavatelů systémů, se kterými úřady běžně pracují.

Je pravděpodobné, že v nějaký den povinné subjekty skutečně zveřejní v registru 15 tisíc smluv?

Podle naší analýzy to pravděpodobně je.

Kolik smluv je již v registru zveřejněno v těchto dnech?

Jedná se přibližně o 50 tisíc smluv. Zatím zveřejnilo smlouvy přes dva tisíce organizací, podle našich propočtů se bude celkově jednat asi o osm tisíc organizací, které jsou povinny smlouvy podle zákona zveřejňovat.

Na konferenci e-government 20:10 v Mikulově jste zmínil také několik set špatně zveřejněných smluv.

Ano, byly to takové, kde byla špatně zadána povinná metadata – doplňující informace, které systém podle zákona požaduje.

Další oblastí jsou datové schránky. Jak ty budou fungovat do budoucna?

Vláda schválila odkup licence na provoz datových schránek. V příštím roce budeme tedy licenci na datové schránky odkupovat a stát se tak stane jejím majitelem. Dosud jsme „si platili“ službu a neměli jsme možnost více do systému investovat, protože nebyl náš.

Budete se věnovat „portálu občana“?

V podstatě se jedná o stávající portál veřejné správy, kde je dnes nepřehledné množství informací, které ale obtížně hledáte. Chceme portál více přizpůsobit jednotlivému uživateli, vytvořit takové prostředí, aby občan nemusel informace složitě vyhledávat. Portálů, které nabízejí online služby, je více, například EPO pro podání daňového přiznání nebo portál ČSSZ (*České správy sociálního zabezpečení*) a další. Chtěli bychom tyto informace pro občana sdružit do jednoho místa a to opět souvisí právě s elektronickou identifikací. Proto informace pro každého uživatele (*který se prokáže svou elektronickou identitou*) budou k dispozici na jednom místě a měly by se tam i ukládat. V datové schránce jsou dokumenty uloženy

pouze 90 dnů. Veřejná správa naproti tomu elektronické dokumenty dlouhodobě archivuje. Víze je proto taková, že občan by mohl mít „k dispozici“ archiv veškerých svých podání vůči veřejné správě. Chtěl bych ovšem říci, že portál nebude nahrazovat funkcionality ČSSZ nebo EPO, ale bude informace pouze „přenášet“. Dokončili jsme projekt eGON Service Bus, který umožní sdílet data mezi jednotlivými agendovými informačními systémy. To umožní právě například data správy sociálního zabezpečení zobrazit díky příslušnému rozhraní pro potřebu konkrétního občana.

A různá podání občana vůči veřejné správě?

Část portálu bude zpracována podle životních situací. Například narození dítěte je v podstatě multiagendová záležitost. A nezapomeňte, že jedna z prvních věcí, kterou musíte po narození dítěte udělat, je zaplatit poplatek za odpad (*smích*).

A teprve pak můžete začít dítě přebalovat.

Ano, a prát plenky (*smích*). A jsou i jiné situace, například když soud bude chtít kopii vašeho daňového přiznání. Pokud existuje v daném případě zákonné právo soudu, aby se na tyto informace podíval, měl by se podívat přímo do příslušných informačních zdrojů, bez toho, že by měl občan povinnost tyto informace znovu dokládat.

Vraťme se ještě k registru smluv a k fungování spolupráce s kraji a obcemi. Jste v s nimi kontaktu?

Snažíme se komunikovat jak s kraji, tak s městy. Zřídili jsme komunikační platformu v rámci Rady vlády pro informační společnost, jejíž prostřednictvím se snažíme informace přenášet. I z toho, že systém registru smluv nyní běží ve dvou krajích, vyplývá, že s kraji spolupracujeme velmi úzce. S městy a obcemi, zejména s ORP (*obcemi s rozšířenou působností*), spolupracujeme hlavně z toho důvodu, že na nich leží povinnost vlastního výkonu státní správy v přenesené působnosti. Oni vědí, jak se veřejná správa vykonává přímo v první linii. ■